

Heeg denkt èn doet duurzaam

Dorp haalt nieuwe energie uit toekomstdroom

Plaatselijk Belang van het Friese watersportdorp Heeg heeft voor duurzaamheid gekozen als leidraad voor hun dorpsvisie. In een droomscenario voor de toekomst leggen ze de lat hoog: in 2025 wil Heeg een energieneutraal dorp zijn. Bij het opstellen van deze dorpsvisie maakten ze gebruik van 5XBeterBezig, een uit Zweden afkomstige methodiek met als stelregel: duurzaam denken is duurzaam doen. Deze aanpak heeft een golf aan initiatieven in gang gezet, waaronder het opfleuren van het dorpsplein, de aanleg van een beweegtuint, de start van een kringloopgroep en de oprichting van een eigen energiecoöperatie.

De in 2011 gefuseerde gemeente Súdwest Fryslân had in het eerste jaar van hun bestaan behoefte aan een actuele dorpsvisie. Maar Heeg, dat sindsdien onder deze gemeente ressorteerde, zat daar niet op te wachten. Marijke Witbraad, secretaris van **Plaatselijke Belang Heeg**, blikt terug op dat verzoek: 'De vorige dorpsvisie was van drie jaar daarvoor en er lagen ook nog wel een aantal recente documenten waar de gemeente op terug kon vallen. Waarom zou je als bestuursle-

den daar je schaarse tijd aan besteden?!' Na enig aandringen van de wethouder en de dorpscoördinator stemde het bestuur van Plaatselijk Belang toch toe. Witbraad: 'We spraken af om het dan wel op onze eigen manier te doen. We zochten iemand die inspireert, die je kan helpen om het dorp op een hoger plan te brengen. Het was ons echt om een nieuwe visie te doen. Dus geen procesbegeleider die helpt een lijst met wensen op te stellen.' Hun oog viel op **Bleiblom**, een organisatie met ervaring

in duurzaamheidstrajecten voor het bedrijfsleven en het onderwijs. Naar Zweeds model hebben zij een eigen methodiek ontwikkeld: **5XBeterBezig**, een naam die verwijst naar een vijftal duurzaamheidsregels. Dat zijn vuistregels over zaken als zorg voor elkaar, ruimte voor de natuur en het slim dan wel gifvrij omgaan met materialen, water en energie. Die vijf vormen samen de richtlijnen voor alle plannen die van Heeg een duurzaam dorp moeten maken. Witbraad: 'Voor Bleiblom was dit de eerste keer dat ze hun methodiek toepasten op het maken van een dorpsvisie. Voor ons is het een hele andere manier van denken die je eerst in de vingers moet krijgen. Maar het daagt je wel enorm uit om er iets mee te doen.'

Een schot in de roos

Het traject begon in 2012 met de installatie van een visiewerkgroep. Die heeft zich gebogen over de vraag hoe Heeg er uit zal zien als het in 2025 een toonbeeld wil zijn van duurzaamheid? In een zestal bijeenkomsten is gesproken over de gevolgen van zo'n gedroomd toekomstbeeld voor de economie, de natuur, het milieu en landschap van Heeg, maar ook voor het sociaal en cultureel leven in het dorp. De ambities van de visiegroep waren stevig en de lat kwam hoog te liggen: Heeg moest in 2025 een energieneutraal dorp zijn. Waarom niet!? Hun bevindingen zijn verwerkt in vragenlijsten die aan de dorpsbewoners werden voorgelegd. Ook zijn scholen bezocht, jongeren uitgenodigd om mee te denken, gesprekken gevoerd met belangstellenden en is er over bericht in de dorpskrant De Sylboade en lokale media. Aan het eind van deze reeks plaatste Dorpsbelangen Heeg de uitkomsten van die rondgang in 2012 prominent op de agenda van hun jaarvergadering. Marijke Witbraad: 'De aanpak van Bleiblom bleek een schot in de roos, dat merkte je aan de reacties van mensen die er gelijk mee aan de slag wilden. We hebben op die vergadering twee werkgroepen in het leven geroepen, de ene zou zich buigen over een dorpstuin en de andere over energie. Het is wel mooi om te vertellen dat er na een tijdje ook buiten die twee werkgroepen om van alles van de grond kwam.'

Een eigen energiecoöperatie

De werkgroep energie mocht zich buigen over de kroonjuwelen van de dorpsvisie; het ideaal van een energieneutraal dorp een stapje dichterbij brengen. Bij de start stelden de leden van deze werkgroep zich ten doel om eerst maar eens te kijken hoe ze iedereen in het dorp konden voorzien van groene, duurzame energie. In het eerste anderhalf jaar hebben ze gekeken naar maatregelen om te besparen op het energiegebruik, het aanleggen van zonnepanelen en naar de mogelijkheden om een lokaal energiebedrijf op te richten. Marijke Witbraad: 'Vanaf het begin heeft deze werkgroep behoorlijk aan de weg getimmerd, de groep is ook steeds groter geworden. Met als resultaat dat ze binnenkort doorgaan als een zelfstandige coöperatie.' De oprichting van een eigen lokaal energiebedrijf, de **Coöperatie Duurzaam Heeg**, maakte de werkgroep bekend tijdens alweer de tweede energiemarkt die ze in november 2014 organiseerden om het dorp te informeren over lokale energie en energie besparende maatregelen. Op die dag hebben zich gelijk 30 leden aangemeld, dit aantal zal ongetwijfeld hoger zijn tijdens de oprichtingsvergadering in februari 2015.

Wie zich aansluit bij Coöperatie Duurzaam Heeg krijgt energie geleverd door de coöperatie **NLD-energie**; deze afkorting staat voor Noordelijk Lokaal Duurzaam. NLD is een bundeling van lokale en provinciale energiecoöperaties in de drie noordelijke provincies en zorgt voor de distributie van groene stroom en CO2 gecompenseerd gas. Deze overkoepelende coöperatie is opgericht om lokale initiatieven te ondersteunen. De werkgroep energie in Heeg heeft uitgeroepen dat de Hegemers opgeteld jaarlijks voor 1,2 miljoen aan energiekosten betalen aan de grote energiebedrijven. Doen ze dat voortaan bij de NLD, dan ontvangt de deelnemende coöperatie in Heeg daarvoor naar rato een financiële bijdrage die ze kunnen besteden aan het verduurzamen van hun dorp. Witbraad: 'Met dat geld kunnen we in de toekomst zonnepanelen plaatsen, investeren in energiebesparende maatregelen en uitzoeken hoe we hier zelf energie op kunnen wekken.'

 Heeg moet in 2025 een energieneutraal dorp zijn.

Hergebruik van restmaterialen

De werkgroep dorpstuin is gestart met het groen rond zorgcentrum Talma State en **dorpshuis It Heechhûs**, met de bedoeling om groenten en fruit te telen en er tegelijk aantrekkelijke ontmoetingsplekken van te maken. Inmiddels verzorgt deze groep jaarlijks ook een ruilmarkt voor plantjes. Marijke Witbraad: 'Bij de aanleg van een dorpstuin wordt vrijwel uitsluitend gebruik gemaakt van materialen uit de omgeving. Voor een bloementuin bij het verzorgingshuis hebben ze een beroep gedaan op de Hegemers. En voor de pergola bij de ingang van dit zorgcentrum is het hout van een oude molen verwerkt. Dat is met een praam over het water naar de plaats van bestemming gevaren. Tegels voor een terras hebben ze tweedehands in het dorp op de kop weten te tikken. En de bomen die gepland zijn, komen ook uit de directe omgeving. Hoe duurzaam wil je het hebben?!' Tijdens de aanleg van deze dorps-tuin kwamen ze in contact met de fysiotherapeute van het zorgcentrum en ontstond het idee om ook een beweegtuintje aan te leggen voor de ouderen. Die stimuleer je weer om meer te bewegen. Het sluit op deze manier heel mooi op elkaar aan. Dat was ook weer het geval bij een tweede dorpstuin, deze keer van het plein waar het dorps-huis It Heechhûs aan ligt. Om die op te knappen zijn restmaterialen gebruikt van een nieuwbouwproject in het dorp. Witbraad: 'Op het moment dat je bewust om je heen kijkt, valt het je

“ Een dorp dat groener, schoner, sociaal en veilig is

pas goed op hoe vaak zich mogelijkheden voordoen voor hergebruik van spullen. De verdienste van 5XBeterBezig is dat je leert om met die bril naar je eigen dorp te kijken.'

Kleinschalige zuivelproductie

Het is dan ook niet bij de twee werkgroepen van het begin gebleven. Witbraad somt een zestal groepen op die actief zijn. Jongste in de rij is de lokale kringloopgroep, die zich bezighoudt met afvalverwerking in het dorp. En zoekt naar nieuwe mogelijkheden voor hergebruik. Bij de dorps-tuin en de herinrichting van het dorps-huisplein is al gebleken dat er met enige creativiteit heel veel mogelijk is. De kringloopgroep wil er nu voor zorgen dat de reguliere verwerking van afval slimmer en milieuvriendelijker verloopt. Er is een werkgroep met plannen om wandel- en fietspaden aan te leggen langs het Heegermeer. Een groep die zich bezig houdt met het bevorderen van sport en beweging, mensen die zich inzetten om de kleinschalige zuivelproductie in het dorp nieuw leven in te blazen. En een groep zoekt een plek uit waar de nieuwe begraafplaats moet komen, omdat het huidige kerkhof vol raakt. Omdat er na zes uur geen enkele bus meer van of naar Heeg rijdt, is een groep aan het uitzoeken of er misschien een liftplek kan komen waar je dorpsgenoten op kunt pikken. Het is één van de vele voorbeelden van initiatieven die in de lucht hangen.

Transparantie te over

De werkgroepen zijn onder de naam Duurzaam Heeg bijeengebracht op een eigen **website**. Daarnaast hebben ze de beschikking over een **Facebookpagina**. Witbraad over het gebruik van social media: 'Ik denk er wel eens aan om voor Plaatselijk Belang ook een Facebookpagina te openen, maar schuif het dan toch weer voor me uit omdat er eenvoudigweg te veel tijd in gaat zitten. Er zijn nog zo veel zaken die voor gaan. Daar komt bij dat we in het dorp kanalen genoeg hebben om elkaar op de hoogte te houden, ook online. Ons bestuur vergadert elke maand in It Heechhûs, in het half uurtje voor we beginnen is er een inloop voor mensen die nog even iets aan willen kaarten. Je hebt ook nog

Wekker wurde!

de dorpskrant en de notulen van onze bijeenkomsten die op onze website staan. Transparantie te over dus. Je vindt elkaar hier snel, is mijn ervaring.' Die korte lijnen gaan ook op voor de werkgroepen; in iedere werkgroep zit minimaal één bestuurslid. Die houdt de vinger aan de pols en zorgt er als contactpersoon voor dat het bestuur op de hoogte is. Marijke Witbraad: 'Lang niet alles gaat in één keer goed, op deze manier kun je als bestuur snel bijspringen. Of bevorderen dat de plannen in de diverse werkgroepen op elkaar aansluiten.'

Opnieuw de vuistregels erbij

De **dorpsvisie** van Heeg is omgezet in een droomscenario dat is vastgelegd in een boekwerk. Op het omslag staat: 'Dream fan in doarp', droom van een dorp. De publicatie is aan alle inwoners uitgereikt. Het boek is al even fraai en aantrekkelijk vormgegeven als de manier waarop ze de droom over het duurzame dorp Heeg in 2025 schetsen. Heeg wordt daarin afgeschilderd als een dorp dat groener, schoner, sociaal en veilig is, energiezuinig, met huizen die hun dak bedekt hebben met sedem, met bedrijven en bewoners die profiteren van de lage energielasten. Op driekwart van het boek staat paginagroot en met koeienletters: 'Wekker wurde!!', wakker worden. Want zo'n droom komt natuurlijk niet zomaar uit. Ook Marijke Witbraad wijst er een aantal malen nadrukkelijk op dat de dorpsvisie die ze met 5XBeterBezig op schrift gesteld hebben geen verlanglijstje is. Witbraad: 'De vijf vuistregels dwingen je niet alleen na te denken of vragen te stellen over Beter, maar ook Bezig te zijn door concrete stappen te zetten en te doen. En loop je op een gegeven moment vast met een actie, dan pak je die regels er weer een keer bij. Dat doen we standaard bij de start van een nieuwe werkgroep. Als je meteen aan het begin de grondprincipes van 5XBeterBezig goed met elkaar doorneemt, dan pluk je daar vroeg of laat de vruchten van. Het is een methode waar je altijd weer op terug kunt vallen. Dat hadden we van te voren nooit kunnen bedenken.'

*Door Jasper Veldhuis in opdracht van **IndeKern***

IndeKern onderzoekt in opdracht van de Landelijke Vereniging voor Kleine Kernen de zichtbaarheid en het netwerk van bewonersinitiatieven, rond de thema's zorg & welzijn en duurzaamheid. Om meer zicht te krijgen op het proces van bewonersinitiatieven heeft IndeKern een aantal krachtige dorpen opgeteld en uitgelicht. Door over deze dorpen artikelen te schrijven ontstaat een serie boeiende verhalen van dorpen die initiatief tonen.